

Gdanskin idyllistä hansakaupunkia.

Rivieran hiekalta keskiaikaiseen linnaan ja keskitysleirin hiljaisuuteen - Gdansk - Viehättävä tricity on kaikkea muuta kuin hiipunut telakka

4.10.2026 14.00

Jos ei pidä shoppailusta hansakaupungin putiikeissa tai auringonotosta Pohjanmeren Rivieralla, voi uppoutua maailman suurimman keskiaikaisen linnan tarinoihin tai kyynelehtiä syrjäisen keskitysleirin koleissa parakeissa miettien ihmisen syvintä pahuutta.

Teksti ja kuvat: JORMA AULA

Gdansk tuli tunnetuksi kaikkialla maailmassa Lech Walesasta ja suuresta telakastaan. Nyt molemmat ovat historiaa, tosin Walesan voi bongata kaupungissa, mutta yli 20 000 työllistänyt satama on kuin aave menneestä. Nyt siellä on hädin tuskin tuhat työntekijää. Solidaarisuus voitti, mutta työt katosivat aivan kuin suomalaisilta paperimiehiltä.

Suomalaisille Puola on lähempänä kuin ennen. Sinne voi tehdä matkan rauhallisemmin laivalla tai lentäen.

Suurin puolalaiskaupunki on kuitenkin Chicago, jossa asuu yli miljoona puolalaista.

Puolen miljoonan asukkaan Gdansk on Puolan kuudenneksi suurin kaupunki. Tricityyn kuuluvat sen lisäksi laulukilpailuistaan tunnettu Sopot ja hiekkarantojen Gdynia. Kaikkiaan kolmoiskaupungissa asuu 700 000 ihmistä.
Suurin puolalaiskaupunki on kuitenkin Chicago, jossa asuu yli miljoona puolalaista.

Gdanskin-matkan voi aloittaa vaikka Oliwan katedraalista kuuntelemalla sen erikoisia urkuja. Kirkko rakennettiin 1763-1788 ja upeat urut ovat barokkityyliä. Uruilla voi matkia luonnonääniä linnunlaulusta ukkoseen, vesisateesta kasteisen aamun tunnelmiin. Peräti 7800 urkupilliä tuottavat ääniä, lyhin pilleistä on vain muutaman sentin pituinen. Urkujen uusin osa valmistui 1900-luvulla. Urkuparven kaiteella liikkuu yli 20 valkoista enkeliä konsertin aikana.

Uruilla voi matkia luonnonääniä linnunlaulusta ukkoseen, vesisateesta kasteisen aamun tunnelmiin.

Erikoisen äänimaailman voi kokea, kun istuu keskipäivän hetken kirkon penkillä. Samalla voi tutkailla kirkon alttaria, jonka alaosan muodostaa maallinen maailma. Sen yläpuolella kohoaa taivas. Alhaalla on tummaa ja raskasta, ylhäällä kirkasta ja valoisaa. Erikoiseen konserttiin pääsee yksittäinen matkailija maksutta, ryhmiltä peritään pääsymaksu. Kirkossa on kolme urkuria, päivittäin on viidestä kuuteen urkukonserttia.

Puolan maaseutu ja maantiet läpikäyvät massiivista muutosta. Uusia moottoriteitä ja valtaväyliä rakennetaan osin EU:n rahoituksella.
Kapea asvaltoitu kylätie johtaa Pomeranian seudun tärkeimpään kohteeseen, joka on maailman suurin saksalainen keskiaikainen ristiritarilinna. Sen massiivisuus näkyy kauas. Malborkin linna ja kaupunki sai kaupunkioikeudet vuonna 1276.
Unescon suojelukohdetta ympäröi kaksi syvää vallihautaa ja linna koettiinkin keskiajalla mahdottomaksi valloittaa. Linnassa on 14 porttia.
Linnan rakentajat ovat olleet lämmitysjärjestelmän suhteen neroja. Kaikkiaan 13 huoneessa on ilmalämmitys. Kellarissa olevasta uunista johdettiin lämpö ilmakanavia pitkin ylempänä oleviin huoneisiin, joissa lämpötila talvellakin nousi 20 asteeseen. Munkit saivat kärvistellä kylmässä, sillä heidän huoneisiinsa lämpöä ei johdettu.
Seinillä olevat maalaukset kertovat sotaisaa historiaa. Värit ja keskiaikainen tunnelma on pyritty säilyttämään. Huoneissa ei ole kalusteita.

Linna kärsi suuria vahinkoja toisen maailmansodan pommituksissa. Saksalaiset yrittivät pitää sitä hallussaan yli kaksi kuukautta, kunnes puna-armeija pääsi niskanpäälle. Yli 50 metriä korkea torni rojahti pommituksissa sisään kirkon katosta. Torni on korjattu, mutta kirkossa voi nähdä vielä sodan jälkiä. Puolalaisten mukaan korjauksen pitäisi valmistua vuoteen 2015 mennessä.

Ihmisen pahuuden jäljillä voi matkata keskelle kaunista puolalaista metsää, noin 40 kilometriä Gdanskista. Stutthofin työleirin, sittemmin keskitysleirin portti on karu. Sen takana on laaja puuton aukea, jonka molemmin puolin ankean näköisiä parakkeja. Takana vasemmalla on massiivinen neuvostoaikaa muistuttava muistomerkki, jonka sanoma on se, että jos joku ei ole kertonut kauheuksista, niin tämä kivi sen tehköön.

Ihmisen pahuuden jäljillä voi matkata keskelle kaunista puolalaista metsää, noin 40 kilometriä Gdanskista.

Aukean perällä on iso risti, sen vasemmalla puolen laatikkomainen, rautaovella ja ristikolla varustettu ikkunaton talo, kaasukammio. Ristin oikealla puolella kohoaa pitkä piippu ja sen vieressä rakennus, krematorio. Aivan rakennusten vieressä metsän reunaan päättyy kapearatainen rautatie, jolla seisoo pari vaunua. Leirille tultiin joko pääportista tai härkävaunussa.

Jo vuonna 1936 Puolassa listattiin ”epärotuiset”, puolalainen eliitti ja juutalaiset. Sodan alettua pidätettiin 36 000 korkeasti koulutettua puolalaista, joita alettiin koota historian ensimmäiselle, Saksan

Oliwan katedraalissa voi hiljentyä kuuntelemaan 7800 urkupillin ääntä.

ulkopuoliselle keskitysleirille, Stutthofiin. Paikka oli leirille oivallinen, Veikselin sivuhaara virtasi idän suunnalla ja merenranta oli lähellä, jolloin pakeneminen oli lähes mahdotonta.
Ennen sotaa paikka oli lepokoti.
Keskitysleirillä oli työpaja ja muun muassa lentokonetehdas. Siellä korjattiin kenkiä ja löytyipä leiriltä myös ilotalo. Tänään kaikesta kertoo näyttely *Rikoksen jäljet*.

”Ette ole enää ihmisiä, olette menettäneet kaikki oikeutenne.” Lauseen saivat kuulla kaikkensa menettäneet puolalaiset. Osa pidätetyistä kulki läpi kuoleman portin, osa tuotiin Stutthofiin junalla.
”Tuon savupiipun kautta nousette ilmaan”, kuului rikollisista koottujen vanginvartijoiden viesti vangeille.
Keskitysleirin suomalaisista hengissä selviytyi 85. Leirillä syntyi myös suomalaisvauva.
Sodan lopussa venäläiset valtasivat keskitysleirit, jolloin sen kauhut alkoivat tulla ulkopuolisten tietoon. Krematorion seinällä on saksalaisupseeri **Max Paulyn** kuva. Hän oli leirin johtaja, joka tuomittiin sotaoikeudessa kuolemaan.
Mikä heistä teki tällaisia? Eivätkö he tajunneet julmuuden ja kärsimyksen määrää? Eivätkö he tajunneet kuinka pienessä huoneessa nukkui sata ihmistä, joista nurkassa nukkuneet eivät enää aamulla heränneet.
Kuinka he saattoivat sallia sellaisen julmuuden, että omat vanginvartijat ampuivat yöllä tarpeilleen kävelleen vangin?
Vankikarkurin kiinniottamisesta sai pari ylimääräistä vapaapäivää.
Se oli ihmisen hinta.
Mutta onko ihmiskunta noistakaan ajoista viisastunut?

PUOLA FAKTAT:
Asukkaita: 28,6 milj.
Pinta-ala: 312 685 km2
Pääkaupunki: Varsova
Virallinen kieli: puola
Pääuskonto: katolilaisuus
Valuutta: zloty = 100 groszya, 1 € = 3,75 PLN
Aikaero Suomeen: -1 h
Kansallispäivä: 5. toukokuuta

www.polen.travel
www.gdansk.pl
www.sopot.pl
www.gdynia.pl
www.shopandsee.eu
www.poltravel.fi
www.finnlines.com
www.fc.com

Alttaritaulun valkoinen yläosa kuvaa taivasta, alaosa tummaa maailmaa.

Katedraalin urkujen soiton tahtiin tanssii 20 enkeliä.

Sopotissa on tarjollakylpylöitä ja..

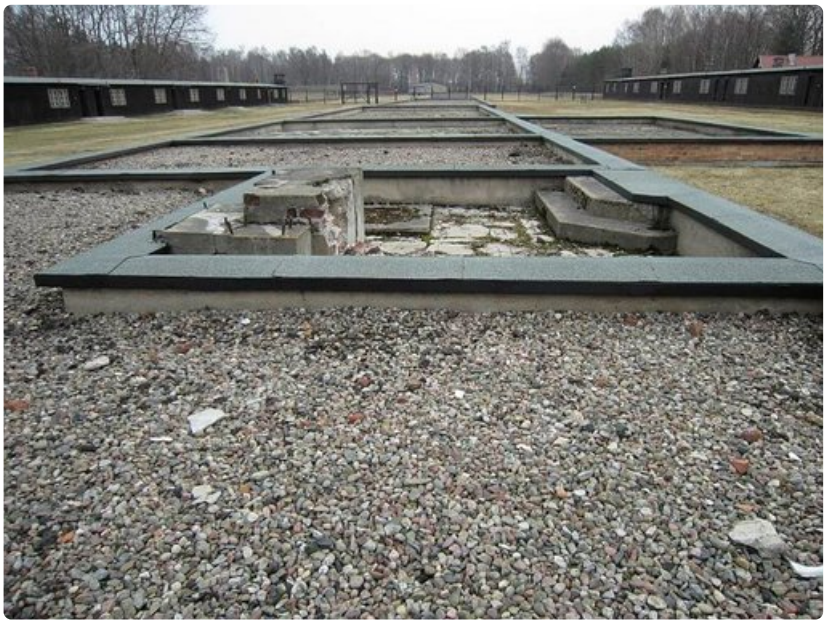
...rajattomasti hiekkarantaa.

Tervetuloa Oliwan katedraaliin.

Mukeja matkamuistoksi Puolasta.

Lohduttoman karu keskitysleirin pääkenttä.

Museon kuvakertomuksesta löytyy vain pahuutta ja tuskaa.

Puolan eliitti tuotiin Stutthofin leirille työhön ja tuhottavaksi.